

אלוף דוד אלעזר - אלוף פיקוד הצפון

המערכה בחזית הצפון

פיקוד הצפון במלחמה זו פעל בשתי חזיתות. בשלב הראשון — בצפון החזית הירדנית, בכיבוש ג'נין ושכם, ובשלב השני — בחזית הסורית, בכיבוש רמת-הגולן, שלב אשר בא לסיומו עם כיבוש קונייטרה.

הגזרה הירדנית

עם פרוץ הקרבות ב־5 ביוני היה הפיקוד ערוך להגנה בשתי החזיתות. להפתעתנו, לא נפתחה מייד עם פרוץ הקרבות, במשך מחציתו הראשונה של יום ה־5 לחודש, אש קרקעית מן הגזרה הסורית, כי אם דווקא מן החזית הירדנית. האש הירדנית פגעה במשק טירת צבי, בהיאחזות מירעמי, בסביבות מגידו, במוקייבלה ובסנדלה, במוצבים שלנו באיזור הגלבע, וכן במקומות נוספים.

ב־1230 קיבלתי הוראה לתקוף באיזור ג'נין את המתחם הארטילרי הירדני, על מנת להפסיק את האש ולצמצם את הסכנה הנשקפת לישובינו, ובמיוחד לבסיס חילה-אוויר. הכוחות לא נמצאו בשטח-היערכות כי אם בשטח-כינוס רחוקים-יחסית. לכן, משניתנה, בשעות הצהריים הפקודה לתקוף, פתחנו בהתקפת-שריון טיפוסית, הכוללת היערכות תוך תנועה, וכוחותינו הראשונים עברו את הגבול זמן-מה לאחר השעה 1700.

על-פי תכנית ההתקפה על ג'נין, אשר התפתחה אחר כך והפכה להתקפה על שכם, לא היה בכוונתנו לעלות על המערך בג'נין, אליו כוון המאמץ העיקרי, בהתקפה חזיתית, כי אם לאגוף את המערך ולתקפו מן העורף. זו היתה משימתו של כוח משוריין אחד. הכוח המשוריין השני פתח ציר נוסף, וזאת — על-פי העיקרון של פתיחת צירים רבים ככל האפשר בלוחמה בשטח הררי. תקפנו ופרצנו בגזרה נוספת לעבר יעבד. היערכות האויב בגזרה זאת כללה חטיבת לגיון אחת במערכים גדודיים קדומניים, ובנוסף על כך — גדוד אחד, אשר החזיק בשני מערכים בעורף. כן נמצאו בסביבות שכם שלושה מערכים גדודיים, בהם ישבו שני גדודים מחטיבות השפלה.

היה באיזור גדוד טנקי "פטון" ירדני, אשר היה אמור לסייע לגדודים הקדומניים. בנוסף על-כך מצויה היתה בסביבות גשר דמיה החטיבה המשורינית מס' 40, שהיא חטיבה

מורדנית המצויינת בציד אמריקאי ובה שני גהודי "פטונים" וכן גדוד חרמ"ש על נגמ"שים
"מ-113". כדי לעכב חטיבה זאת וכדי לפצל את כוחה כאשר תחל לנוע, ביצענו פעולת-
הטעיה בעמק בית-שאן, כדי שיבחינו במאמץ העיקרי שלנו מאוחר ככל האפשר. לאחר מכן
קיימנו גם כאן שני מאמצים במטרה לפצל את כוח-השריון העיקרי של האויב.

באיזור זה היו עתה, איפוא, שתי פרצות, אשר נבקעו ב-5 בחודש בשעות הערב. לאחר קרב
קשה למדי היתה ג'נין בידינו בשעות הבוקר של יום המחרת. לאחר כיבוש ג'נין נמשכה
פעילות האויב בכל יתר החזיתות. קיבלנו פקודה להמשיך בהתקדמות, לכבוש את שכם,
ולהתחבר אל כוחות פיקוד המרכז אשר נעו מדרום, כלומר — מכיוון רמאללה, צפונה אלינו.
בעקבות החלטה זו הוכנס למערכה כוח משוריין נוסף.

בלילה שבין 6/5 ביוני הגיעה החטיבה המשורינת הירדנית (מס' 40) — פחות גדוד טנקים
אשר נע לעבר בית-שאן — לסביבות קבטיה. כתוצאה מזה, עמדו כוחותינו, שכבר פרצו את
מערך האויב בשני מקומות מול כוח חדש.

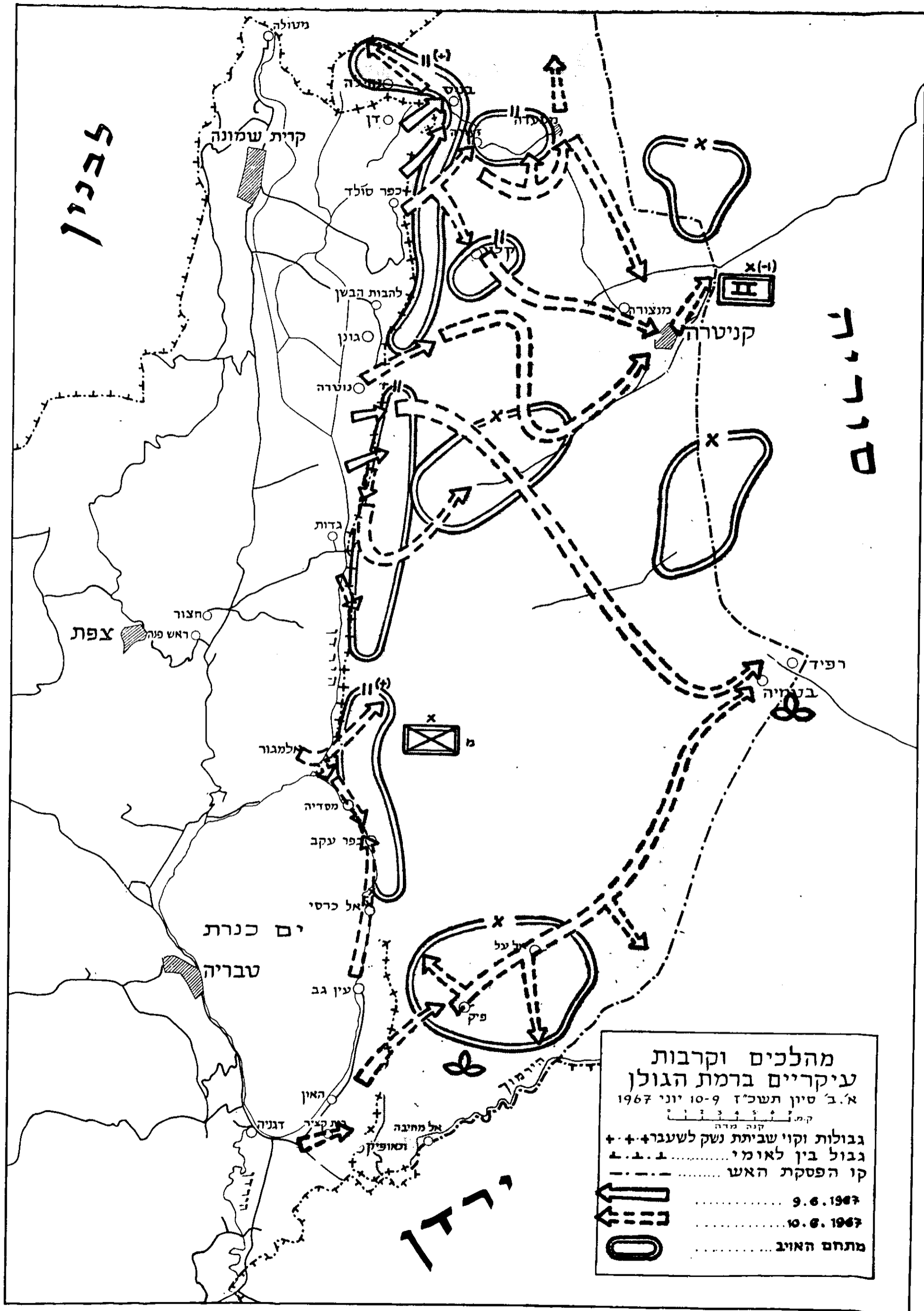
בשלב זה החלטתי לפתוח פרצה נוספת כדי לעקוף את הכוח של חטיבה מס' 40 וכדי
לקיים במידת האפשר, שיווי משקל בין הכוחות — וכדי להוציא את האויב משיווי-משקל.
עתה פרצנו מערך אויב, שכלל, בין היתר, גם מערך נ"ט; הכוח הפורץ הזה נע דרך דיר-
אבורדאיף לעבר טובאס, והוא אשר הגיע ראשון לשכם.

התקדמות זו נמשכה לעבר שכם ועירערה את מערכי האויב, אשר החל נסוג. האויב העביר
את גדוד הטנקים השני של חטיבה מס' 40 למבואות המערביים של שכם מתוך הנחה כי ההתקפה
על שכם תבוא מכיוון זה. כוחותינו שהופיעו במבואותיה המזרחיים של העיר לא נתקלו
בהתנגדות אויב, אשר חשב אותם ברגעים הראשונים כתגבורת עיראקית. רק כשהתבררה
להם טעותם נפתחה אש והתפתח קרב בין טנקי ה"פטון" הירדניים, שהיו ממערב לעיר,
לבין טנקי ה"אמק"ס" שלנו, אשר באו דרך העיר. טווחי הפעולה בקרב זה היו קצרים מאוד
(כמה מאות מטרים) וידם של ה"אמק"סים" היתה על העליונה. תנועתנו נערכה במדורג בשני
צירים, והכוחות הגיעו לגשר דמיה, כבשו את שכם והתחברו עם כוחות פיקוד המרכז.

לסיכום המערכה נגד הירדנים — יש ביכולתי לציין כי אותם שלבים אשר
מקובלים בכל קרב, הלא הם שלב ההבקעה, שלב ההתכתשות — בו מתברר
אם עלתה ההבקעה יפה או שמא הצליח המתגונן לשמור על שלמות מערכו,
ושלב ההתמוטטות — התקיימו גם בקרב זה, בו היה שלב ההבקעה קשה
ביותר, שכן הירדנים לחמו היטב, שלב ההתכתשות היה קצר יחסית, וזאת —
בעזרת חל-האוויר, אשר עשה מלאכה יעילה ביותר, וסייע למוטט את מערכי-
האויב במהירות רבה; והשלב השלישי, שלב ההתמוטטות, היה מהיר מאוד,
אולי עקב אופיה המהיר של הלחימה, אופיו של האויב והגורמים שבעטיים
נדחף האויב למנוסה מהירה.

הגזרה הסורית

ב-5 ביוני לא גילו הסורים, כאמור, כל פעילות יבשתית מיוחדת; אך ב-6 בחודש, לעומת
זאת, עשו נסיונות-נפל אחדים לתקיפת ישובים. בין הנסיונות הללו היו התקפות על תל-דן, על
משק-דן, על שאר ישוב ועל דרדרה. יש ברשותנו הוכחות מלאות לעובדה שהיו לסורים כוונות
תוקפניות. ראשית-כל — החומר המודיעיני הרב אשר נמצא במפקדת החזית בקונייטרה ובמפקדת
אחת החטיבות. החל ב-4 בחודש, עוד לפני פרוץ הקרבות, הבחנו בריכוזים סוריים אשר היו
שונים מכל היערכויותיהם הקודמות של הסורים בכך שלא היו הגנתיים, אלא התקפיים.

ליכוד הכוח ההתקפי היה מורכב מתוספת חטיבות חי"ר ומחלק מכוח ההלם של הסורים.
הכוח החל מתרכז באיזור בית המכס, מול משמר הירדן.
ההתקפות הנזכרות על דן ועל תל-דן שבוצעו על-ידי ג'וד טנקים וגדוד חי"ר, היו למעשה,
מאמצים משניים, אשר מגמתם היתה להסוות ולמשוך כוחות שלנו — ואולי גם לזכות
בהישג ראוי כלשהו.

אנו היינו ערוכים להגנה, ובפרט — להגנה נגד הרעשות הארטילרית. לרשות פיקוד הצפון
עמד מספר רב של גדודי ארטילריה, וכן היו לרשותנו מערכים נ"ט וגם כוח שריון, שהיה
פרוס במערך הגנתי טיפוסי. יעודו של כוח זה הנה לצמצם, על-ידי אש נגד-סוללתית, את
מידת הנזקים, וכן, במידה שיפתח האויב בהתקפות יבשתיות — למנוע ממנו לכבוש יעד
כלשהו או ישוב כלשהו.

הצבא הסורי היה ערוך כמעט כולו ברמת הגולן, בניגוד, לאשר שיעורג בשנים הקודמות, כי חלק
מכוחו יישאר מאחור, לשם הגנה על-דמשק. העובדה שהפיקוד הסורי העביר את כל כוחותיו
קדימה מעידה לא רק על כוונה הגנתית — אלא על מגמה תוקפנית מובהקת, שכן הכוחות
המשוריינים המהויים את העתודה לא התפזרו ברמה ולא הפסו מערכים הגנתיים, כי אם
התרכזו בחלקם על ציר קונייטרה — האש-הגשר כלומר קונייטרה — בית המכס, תוך מגמה
התקפית מובהקת.

הכוח הסורי שהיה ערוך להגנה היה בנוי כדלהלן: שלוש החטיבות "המסורתיות", שהיו
ערוכות בקו בכל ימות השנה — החטיבה ה-8, החטיבה ה-11 והחטיבה ה-19. בעומק,
מאחוריהן, נוספו עוד שתי חטיבות חי"ר: חטיבה 123 — צפונית לקונייטרה; חטיבה
32 — דרומית לקונייטרה. הואיל והערכנו כי פעולתנו תיעשה בעיקר בקצוות, עסקנו החל
ב-5 בחודש, בהטעיות באיזור כורזים. כתוצאה מהטעיות אלו, הועברה לאיזור כורזים
חטיבה סורית נוספת והצטרפה לחטיבה שהיתה כאן.

בתוך כל אחת מחמש חטיבות החי"ר הסוריות היה גדוד טנקים, טי"ס 34 — אס"י 100.
במערך הקדמי היו מפוזרים הפאנצרים, כשלושים במספר, אשר נמצאו בעמדות גם ב-22
שלום. כוח ההלם המשוריין כלל שתי חטיבות משוריינות ושתי חטיבות ממוכנות, אשר
תיגברו את המערך הסורי לפני ה-5 בחודש על-ידי הכנסת חטיבה משוריינת אחת, ואחר-
כך חטיבה ממוכנת אחת, לתוכו בערך ששתי חטיבות — האחת משוריינת והאחרת ממוכנת —
נשארו כנראה באיזור קונייטרה. הואיל וכוח זה היה כוח-האויב היחיד שלא נפגע באופן
חמור, נדמה לי כי זהו הכוח אשר נסוג לדמשק כדי להגן עליה לאחז התמוטטות צבאם.

למרות כל ההכנות הנזכרות, המסע הסורים במשך ליל ה-5 בחודש וכן ב-6 וב-7 וב-8
ואף ב-9 בחודש, הוא יום ההתקפה על רמת הגולן, אש ארטילרית בלתי-פוסקת על ישובינו,
וההתקפות גרמו לפגיעות ולנזקים בישובים רבים.
לאחר ארבעת ימי ההתבכלויות נתקבלה בזקרה ה-9 בחודש הפקודה לתקוף. כוחותינו נעו
משטחי-כינוס רחוקים, אשר נקבעו, בדרך-כלל, מחוץ לטווח אש הארטילריה הסורית, נכנסו
לשטחי-ההיערכות — ותקפו.

בפעולה נגד כוחות אלה — אשר אנו הערכנו בדיוק ראוי-לציון, היתה תכניתנו כדלהלן:
הבקעה במקום רך-יחסית, אף כי קשה מבחינת תנאי-השטח, על-יד גבעת-האם, כלומר —
דרומית לתל-עזזיאת. מכאן נמשך כוח משוריין, אשר נאחז ברכס בסביבות עין-פית-זעורה,
ומשימתו היתה להתקדם דרומה, לכיוון ג'בב-אל-מיס-קלעה. על כוח רגלי של חטיבת
"גולני" — שתוגבר בטנקים — הוטל לכבוש את המוצבים הקשים תל-עזזיאת, תל-פאחר,
בורג'-בבול ואחר כך — הכפר בניאס ותל-חמרה.

הקרב על תל-פאחר היה הקשה בכל הקרבות שניהלנו ברמה הסוללתית כולה. במוצב, בחפירות
ובעמדות ניתן היה למצוא לפחות כשישים גויות של חיילים סוריים. הלחימה שם נערכה פנים-
אל-פנים. הקרב על היעד הזה נמשך שלוש שעות.